

Юридичні науки

УДК 347.97/.99

Слінько Сергій Вікторович

*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри
Харківський національний університет внутрішніх справ*

Слинько Сергей Викторович

*доктор юридических наук, профессор, профессор кафедры
Харьковский национальный университет внутренних дел*

Slinko Serhii

D. Sc. (Law), Professor, Professor of the Department

Kharkiv National University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0001-8611-3759

Скриньковський Руслан Миколайович

*кандидат економічних наук, професор, професор кафедри
Львівський університет бізнесу та права*

Скрынковский Руслан Николаевич

*кандидат экономических наук, профессор, профессор кафедры
Львовский университет бизнеса и права*

Skrynkovskyu Ruslan

PhD in Economics, Professor, Professor of the Department

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0002-2180-8055

Гудима Віталій Валерійович

викладач кафедри

Львівський університет бізнесу та права

Гудыма Виталий Валерьевич

преподаватель кафедры

Львовский университет бизнеса и права

Hudyma Vitaliy

Lecturer of the Department

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0001-6708-3910

Глущенко Світлана Володимирівна

доктор юридичних наук, заслужений юрист України, заступник Міністра

Міністерство економіки України

Глущенко Светлана Владимировна

доктор юридических наук, заслуженный юрист Украины,

заместитель Министра

Министерство экономики Украины

Hlushchenko Svitlana

D. Sc. (Law), Honored Lawyer of Ukraine, Deputy Minister

Ministry of Economy of Ukraine

ORCID: 0000-0001-7207-3557

Хмиз Мар’яна Василівна

доктор філософії в галузі права, викладач кафедри

Львівський університет бізнесу та права

Хмыз Марьяна Васильевна

доктор философии в области права, преподаватель кафедры

Львовский университет бизнеса и права

Khmyz Mariana

PhD in Law, Lecturer of the Department

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0003-3553-8022

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ СУДДІВ В УКРАЇНІ

**ОСОБЕННОСТИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЛИЧНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
СУДЕЙ В УКРАИНЕ**

**FEATURES OF ENSURING THE PERSONAL SAFETY OF JUDGES IN
UKRAINE**

Анотація. У статті розкрито особливості забезпечення особистої безпеки суддів в Україні. Представлено аналіз основних нормативних документів, які стосуються забезпечення особистої безпеки суддів в Україні. Визначено, що судді, як працівники суду, мають право на вимагання та отримання допомоги для особистого захисту, а також захисту свого майна та житла зі сторони відповідних правоохоронних органів і інших державних органів. З'ясовано, що забезпечення особистої безпеки суддів є обов'язком і завданням Служби судової охорони, спеціального підрозділу Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Національної гвардії України. Встановлено, що за посягання на життя суддів, їх здоров'я, знищення або пошкодження їх майна, погрози у вигляді вбивства, насильства або пошкодження майна, образи або клепу, посягання на життя та здоров'я членів їх сімей, погрози у вигляді їх вбивства, насильства або пошкодження їх майна, їх образи чи клепу, що пов'язані із здійсненням суддями правосуддя, передбачена юридична відповідальність, що визначена законом. Зазначено, що перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є дослідження особливостей забезпечення гарантій незалежності і недоторканності суддів в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду у цьому напрямі.

Ключові слова: суд, суддя, особиста безпека суддів, державний захист, правоохоронна діяльність, Служба судової охорони, Національна поліція України, державні органи влади.

Аннотация. В статье раскрыты особенности обеспечения личной безопасности судей в Украине. Представлен анализ основных нормативных документов, касающихся обеспечения личной безопасности судей в Украине. Определено, что судьи, как работники суда, имеют право на вымогательство и получение помощи для личной защиты, а также защиты своего имущества и жилья со стороны соответствующих правоохранительных органов и других государственных органов. Установлено, что обеспечение личной безопасности судей является обязанностью и задачей Службы судебной охраны, специального подразделения Национальной полиции Украины, Государственной службы Украины по чрезвычайным ситуациям, Национальной гвардии Украины. Установлено, что за посягательство на жизнь судей, их здоровье, уничтожения или повреждения их имущества, угрозы в виде убийства, насилия или повреждения имущества, образы или клеветы, посягательства на жизнь и здоровье членов их семей, угрозы в виде их убийства, насилия или повреждения их имущества, их оскорбления или клеветы, связанные с осуществлением судьями правосудия, предусмотрена юридическая ответственность, определенная законом. Отмечено, что перспективами дальнейших исследований в этом направлении является исследование особенностей обеспечения гарантий независимости и неприкосновенности судей в Украине с учетом зарубежного опыта в этом направлении.

Ключевые слова: суд, судья, личная безопасность судей, государственная защита, правоохранительная деятельность, Служба судебной охраны, Национальная полиция Украины, государственные органы власти.

Summary. The article reveals the features of ensuring the personal safety of judges in Ukraine. An analysis of the main normative documents related to

ensuring the personal safety of judges in Ukraine is presented. It is determined that judges, as court employees, have the right to demand and receive assistance for personal protection, as well as protection of their property and housing by the relevant law enforcement agencies and other state bodies. It was found that ensuring the personal safety of judges is the duty and task of the Judicial Protection Service, a special unit of the National Police of Ukraine, the State Emergency Service of Ukraine, the National Guard of Ukraine. It is established that for encroachment on the life of judges, their health, destruction or damage to their property, threats in the form of murder, violence or damage to property, insult or slander, encroachment on the life and health of their families, threats in the form of their murder, violence or damage to their property, their insults or slander related to the administration of justice by judges, there is a legal liability provided by law. It is noted that the prospects for further research in this area are to study the features of ensuring the independence and inviolability of judges in Ukraine, taking into account foreign experience in this area.

Key words: *court, judge, personal safety of judges, state protection, law enforcement, Judicial Protection Service, National Police of Ukraine, public authorities.*

Актуальність теми. Дослідження теорії і аналіз практики дають всі підстави стверджувати, що рівень здійснення правосуддя суддями в Україні прямо залежить від рівня наданої їм особистої безпеки. Якщо судді відчують себе у повній безпеці, то тоді як держава, так і суспільство, можуть розраховувати на справедливий, всебічний, неупереджений та повний розгляд їх справ у суді.

Таким чином, акцентуючи увагу на актуальності проблематики забезпечення безпеки суддів, у контекст цього дослідження буде закладено виокремлення основних засад забезпечення такого роду правової безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика

забезпечення безпеки суддів лежить в основі досліджень багатьох науковців та практиків, зокрема ґрунтовні дослідження у такому ракурсі належать таким дослідникам, як: Т. Галайденко [1], О. Кривецький [2], М. Ковалів [3], Д. Матохнюк [4] та інші.

Так, Т. Галайденко [1], розглядаючи правові засади забезпечення безпеки суддів, дотримується думки про те, що такі засади повинні бути комплексними і формуватися із системи законодавчих і відомчих нормативно-правових документів.

Поряд з тим, М. Ковалів [3], провівши дослідження, виокремлює такі принципи забезпечення особистої безпеки суддів, як: 1) принцип законності; 2) принцип пріоритетності прав та свобод людини; 3) принцип оптимізування адміністративно-правового забезпечення особистої безпеки суддів; 4) принцип комплексності; 5) принцип особистої безпеки.

Водночас Д. Матохнюк [4] наголошує на тому, що загалом забезпечення безпеки суддів відбувається через застосування спеціальних адміністративних заходів. Реалізація таких заходів відбувається у вигляді охоронних правовідносин адміністративно-правового характеру.

Своєю чергою, О. Кривецький [2] зауважує, що забезпечення надійного та повноцінного захисту суддів все ще є проблемою для України. Це пояснюється тим, що, зважаючи на законодавчу вимогу дотримання принципу незалежності судді, його додержання на практиці не завжди є можливим.

За результатами проведеного аналізу наукових праць [1–4] з'ясовано, що проблематика забезпечення особистої безпеки суддів в Україні є до кінця не розкритою та потребує проведення більш ґрунтовних досліджень.

Мета статті. Метою статті є виявити і дослідити основні особливості забезпечення особистої безпеки суддів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Акцентуючи увагу на Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про застосування

законодавства, що передбачає державний захист суддів, працівників суду і правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у судочинстві» [5] треба зауважити, що забезпечення державного захисту особистої безпеки суддів беззаперечно пов'язане із частими випадками посягання на життя та здоров'я, а також на майно суддів та членів їх сімей.

Важливим законодавчим документом, яким регламентуються основні засади забезпечення державного захисту працівників суду, у тому числі суддів, є Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [6]. Так, у цьому документі передбачено надання захисту суддям Конституційного Суду України, суддям і працівниками апаратів судів.

Згідно статті 3 «Права працівників суду і правоохоронних органів та їх близьких родичів щодо заходів державного захисту» Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [6], судді, як працівники суду, мають право на вимагання та отримання допомоги для особистого захисту, а також захисту свого майна та житла зі сторони відповідних правоохоронних органів і інших державних органів.

Для забезпечення захисту працівників суду рішення приймає голова такого суду. Водночас рішення про забезпечення захисту суддів Конституційного Суду України ухвалює Голова Конституційного Суду України (згідно статті 14 «Органи, які приймають рішення про вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки» Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [6]).

Що стосується органу, на який покладено функцію здійснення заходів забезпечення безпеки суддів, то таким органом виступає Служба судової охорони. Натомість органом, функцією якого є забезпечення безпеки суддів Конституційного Суду України, є спеціальний підрозділ Національної поліції України (відповідно до статті 15 «Органи, які здійснюють заходи забезпечення безпеки» Закону України «Про

державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [6]).

Так, відповідно до статті 25 «Гарантії безпеки судді Конституційного Суду та членів його сім'ї» Закону України «Про Конституційний Суд України» [7] суддям Конституційного Суду України, а також членам їх сімей гарантується безпека, оскільки вони перебувають під особливим державним захистом.

Акцентуючи увагу на правах суддів, стосовно яких ухвалено рішення про застосування щодо них спеціальних заходів безпеки, то правами суддів у такому контексті виступають [6]:

1) право на інформування про заходи безпеки, що застосовуються стосовно них;

2) право на вимагання від органу, яким забезпечується безпека, застосування спеціальних заходів безпеки, які визначені законодавством, чи на скасування таких заходів безпеки;

3) право на оскарження у суді чи у іншому вищому органі, яким забезпечується безпека, незаконних рішень та дій посадових осіб, що забезпечують безпеку.

Разом з тим, обов'язками суддів, яких взято під захист, є [6]:

1) виконання законних вимог органів, якими забезпечується їх безпека;

2) швидке інформування органів про випадки та прояви погроз чи інших протиправних дій щодо них;

3) шанобливе ставлення до майна, документів та зброї, що надаються їм на тимчасове особисте користування з ціллю забезпечення особистої безпеки;

4) використання виданої їм зброї в цілях забезпечення особистого захисту та виконання покладених на них обов'язків, при чому визначених законом [6].

Не менш важливим документом, яким регламентуються правові

засади забезпечення особистої безпеки суддів є Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 р. № 1402-VIII (із змінами і доповненнями) [8].

Так, статтею 48 «Незалежність судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [8] передбачено, суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним від різноманітного впливу, втручань та/чи тиску. Незалежність судді забезпечена спеціально визначеними законодавством засобами забезпечення йому особистої безпеки, а також безпеки членів його сім'ї.

Згідно статті 140 «Державний захист суддів та членів їхніх сімей» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [8] під особистим захистом держави перебувають судді, члени їх сімей, а також їхнє майно. Службою судової охорони, органами правопорядку щодо забезпечення особистої безпеки суддів, членів їх сімей, а також їх майна, повинні вживатись необхідні заходи з ціллю підвищення рівня такої безпеки.

За посягання на життя суддів, їх здоров'я, знищення або пошкодження їх майна, погрози у вигляді вбивства, насильства або пошкодження майна, образи або клевету, посягання на життя та здоров'я членів їх сімей, погрози у вигляді їх вбивства, насильства або пошкодження їх майна, їх образи чи клевету, що пов'язані із здійсненням суддями правосуддя, передбачена відповідальність, що визначена законом. Кожному судді надається право на забезпечення його захисту засобами, що надаються Службою судової охорони [8].

Одним із державних органів, до функцій якого належить державне забезпечення особистої безпеки суддів, а також членів їхніх сімей, є Служба судової охорони. Так, Служба судової охорони у відповідності до Положення про Службу судової охорони [9] зобов'язана здійснювати усі можливі заходи щодо запобігання загрозам особистої безпеки суддів. Окрім того, цей державний орган забезпечує особисту безпеку суддів

Вищого антикорупційного суду України.

Відповідно до статті 162 «Повноваження Служби судової охорони» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [8] Служба судової охорони зобов'язана здійснювати заходи, пов'язані із запобіганням загроз особистої безпеки суддів, а також членів їхніх сімей, та вживати таких заходів негайно у випадку надходження відповідної заяви від судді.

Акцентуючи увагу на заходах, якими передбачено забезпечення безпеки суддів, то відповідно до Рішення Ради суддів України «Про заходи забезпечення безпеки судів і суддів, охорони судів та осіб, котрі беруть участь у здійсненні судочинства» [10], основними заходами забезпечення безпеки суддів є:

1) виконання підрозділами Служби судової охорони, Національної поліції України і Національної гвардії України функцій стосовно державного забезпечення особистої безпеки суддів, а також членів їх сімей;

2) забезпечення оперативного реагування на виклики суддів такими органами як Державна служба України з надзвичайних ситуацій та Національна поліція України;

3) забезпечення залів судових засідань, а також кабінетів суддів усіма необхідними засобами, що сповіщатимуть про настання небезпеки;

4) забезпечення житла суддів охоронною сигналізацією [10].

Відповідно до положень проекту Інструкції про державне забезпечення особистої безпеки суддів та членів їх сімей, працівників суду, представленого у Рішенні Ради суддів України від 17.07.2020 р. [11] в основі державного забезпечення особистої безпеки суддів, а також членів їх сімей лежить спеціально розроблена система заходів, якими передбачено надання суддям, а також членам їх сімей, державного захисту Службою судової охорони. Забезпечення державного захисту суддів, а також членів їх сімей, здійснюється спеціально уповноваженими на те

підрозділами територіальних управлінь Служби судової охорони.

Спеціально уповноважені підрозділи Служби судової охорони у контексті забезпечення державного захисту суддям, а також членам їх сімей, зобов'язані взаємодіяти із територіальними управліннями Служби судової охорони, а також із Офісом Генерального прокурора та іншими правоохоронними органами і військовими формуваннями. Треба зауважити, що Спеціально уповноважені підрозділи Служби судової охорони також повинні взаємодіяти із судами та органами і установами, що належать до системи правосуддя в Україні, а також із зацікавленими у забезпеченні особистої безпеки суддів органами виконавчої влади і іншими державними органами [11].

Акцентуючи увагу на особливостях забезпечення особистої безпеки суддів, то згідно інформації, представленої у [11], правовими засадами ухвалення рішення про вжиття заходів державного захисту особистої безпеки суддів, а також членів їхніх сімей, мають бути:

– отримання даних про наявність реальної загрози життю суддів, їх здоров'ю та/чи майну на основі одержаної письмової заяви від судді, щодо якого здійснюється державний захист особистої безпеки чи з інших джерел про те, що існує загроза життю, здоров'ю та/чи майну судді, стосовно якого здійснюється державний захист особистої безпеки;

– подання заяви про наявність загрози життю, здоров'ю та/чи майну суддею, стосовно якого здійснюється державний захист, голові суду, у якому цей суддя здійснює судочинство;

– одержання головою суду заяви про наявність загрози життю, здоров'ю та/чи майну судді, стосовно якого здійснюється державний захист, перевірка заяви у термін не більше 3-ох діб, однак, якщо існують невідкладні ситуації, то ухвалення рішення головою суду про застосування необхідних заходів державного захисту особистої безпеки судді чи надання відмови судді у застосуванні стосовно нього державного захисту

особистої безпеки;

– якщо головою суду ухвалено рішення про застосування необхідних заходів державного захисту особистої безпеки судді, то у ньому мають бути конкретні заходи, якими забезпечуватиметься державний захист особистої безпеки судді із конкретно установленими термінами;

– на застосування заходів державного захисту особистої безпеки має бути згода судді, стосовно якого застосовуються такі заходи;

– голова суду повинен надіслати до територіального управління Служби судової охорони копію постанови, оскільки це є сигналом вжиття Службою судової охорони заходів державного захисту особистої безпеки суддів [11].

У контексті розкриття тематики цього дослідження треба неодмінно звернути увагу на підстави, за якими скасовується застосування заходів державного захисту особистої безпеки суддів. Так, скасування державного захисту особистої безпеки суддів відбувається тоді, коли:

а) закінчився термін дії заходу по забезпеченню особистої безпеки;

б) було усунено небезпеку;

в) особа, тобто суддя, стосовно якого проводять заходи державного захисту особистої безпеки, подав відповідну заяву про скасування проведення таких заходів стосовно нього;

г) постійне невиконання суддею, стосовно якого здійснюється державний захист, вимог працівників уповноваженого підрозділу Служби судової охорони (для цього суддю попереджають у письмовій формі, що державний захист його особистої безпеки може бути скасований);

д) встановлення спеціально уповноваженими органами досудового розслідування ситуації, за якої відсутня реальна загроза життю, здоров'ю та/чи майну судді [11].

Якщо немає жодної необхідності стосовно вжиття щодо судді

заходів державного захисту його особистої безпеки, то він зобов'язаний подати голові суду відповідну письмову заяву. Наявність підстав до скасування заходів державного захисту особистої безпеки суддів вказує на те, голова суду повинен ухвалити умотивовану постановку стосовно скасування таких заходів, при цьому має бути у письмовій формі повідомлена особа, тобто суддя, щодо того, що до нього не буде здійснюватися державний захист його особистої безпеки [11].

Не менш важливого значення у контексті забезпечення безпеки суддів відіграють додаткові гарантії забезпечення особистої безпеки суддів, зокрема суддів Вищого антикорупційного суду. Так, згідно інформації, представленої у [11], суддям Вищого антикорупційного суду повинні надаватись додаткові гарантії у зв'язку із здійсненням ними правосуддя у кримінальних провадженнях стосовно корупційних і пов'язаних із корупцією злочинів.

Додатковими (спеціальними) видами захисту, які також передбачені статтею 5 «Види спеціальних заходів забезпечення безпеки» Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [6], суддів Вищого антикорупційного суду України виступають:

- надання суддям Вищого антикорупційного суду України, а також членам їх сімей за відповідно зробленою такими суддями заявою, цілодобової охорони;
- надання цілодобової охорони особистого чи службового житла суддям за зробленою ними заявою;
- оснащення житла суддів Вищого антикорупційного суду України необхідною охоронною сигналізацією і кнопками тривожної охорони;
- забезпечення тимчасового розміщення суддів Вищого антикорупційного суду України у спеціальних місцях, у яких гарантуватиметься їх безпека у разі виникнення загрози їх життю або здоров'ю, а також життю або здоров'ю членів їх сімей.

Для того, щоб отримати цілодобову охорону судді Вищого антикорупційного суду України повинні подати відповідну заяву Голові Вищого антикорупційного суду України. Основною підставою щодо тимчасового розміщення судді Вищого антикорупційного суду України, а також членів його сім'ї у місцях, які гарантують їм особисту безпеку, виступають дані, згідно яких присутня загроза їх життю або здоров'ю [11].

Поряд з тим, особливу увагу слід звернути на інформацію, поданої у праці [12]. Так, зазначається, що особиста безпека суддів насамперед залежить від:

- оперативного управління ризиками такої безпеки, згідно чого основним активом виступає суддя як особа, його майно;
- розуміння того що власним активом забезпечення особистої безпеки виступає життя та здоров'я судді, життя та здоров'я членів його сім'ї, майно;
- розуміння того, що здійснення правосуддя може становити явну загрозу судді, тому збільшується кількість активів, які підлягають забезпеченню особистої безпеки.

З огляду на зазначене вище, процедура управління ризиками особистої безпеки суддів має включати такі етапи як [12]: етап встановлення географічного фактору і часових меж; етап аналізування ситуації; етап оцінювання програми забезпечення особистої безпеки суддів; етап оцінювання загроз; етап оцінювання ризиків особистої безпеки; етап виокремлення заходів стосовно управління ризиками особистої безпеки суддів; етап реалізації заходів по усуненню ризиків особистої безпеки.

Суддя у контексті забезпечення державного захисту його особистої безпеки, повинен дотримуватись низки рекомендацій, зокрема:

- 1) пам'ятати про те, що його особиста безпека – це перш за все його особиста відповідальність;

- 2) розуміти, що він, як суб'єкт, який чинить правосуддя, піддається більшому ризику;
- 3) намагатись уникати різних непередбачуваних подій;
- 4) завжди із підозрою ставитись до тих осіб, що запитують у нього, де він працює, а також те, які він виконує службові обов'язки;
- 5) не поширювати та не оприлюднювати інформацію про себе, а також про інших суддів через інформаційно-комунікативні засоби;
- 6) не допускати поширення інформації, що стосується його діяльності, пов'язаної із здійсненням правосуддя;
- 7) пам'ятати про дотримання принципу анонімності;
- 8) повідомляти про наявність особистих підозр стосовно посягання на його особисту безпеку, тому що звертання на це особливої уваги не виключає того, що допомога забезпечення державного захисту його особистої безпеки буде своєчасною та оперативною.

Висновки і перспективи подальших досліджень. За результатами опрацювання наукових праць та джерел [1–13] розкрито особливості забезпечення особистої безпеки суддів в Україні.

Визначено, що судді, як працівники суду, мають право на вимагання та отримання допомоги для особистого захисту, а також захисту свого майна та житла зі сторони відповідних правоохоронних органів і інших державних органів. З'ясовано, що забезпечення особистої безпеки суддів є обов'язком і завданням Служби судової охорони, спеціального підрозділу Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Національної гвардії України.

Встановлено, що за посягання на життя суддів, їх здоров'я, знищення або пошкодження їх майна, погрози у вигляді вбивства, насильства або пошкодження майна, образи або клепу, посягання на життя та здоров'я членів їх сімей, погрози у вигляді їх вбивства, насильства або пошкодження їх майна, їх образи чи клепу, що пов'язані із здійсненням

суддями правосуддя, передбачена юридична відповідальність, що визначена законом.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є дослідження особливостей забезпечення гарантій незалежності і недоторканності суддів в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду у цьому напрямі.

Література

1. Галайденко Т. В. Правові основи забезпечення безпеки суддів // Вісник Вищої ради юстиції. 2011. №1(5). С. 93–108. URL: http://www.vru.gov.ua/content/article/visnik05_06.pdf (дата звертання: 01.04.2021 р.).
2. Кривецький О. Захист суддів як гарантія верховенства права // Громадська думка про правотворення. 2018. № 7 (151). С. 3–6. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/dumka/2018/7.pdf> (дата звертання: 01.04.2021 р.).
3. Ковалів М. В. Особливості принципів забезпечення особистої безпеки працівників суду в Україні // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2012. № 3. С. 217–226. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/03_2012/12kmvsvu.pdf (дата звертання: 01.04.2021 р.).
4. Матохнюк Д. Б. Роль органів внутрішніх справ у забезпеченні безпеки суддів // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2014. № 1. С. 161–164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2014_1_38 (дата звертання: 01.04.2021 р.).
5. Про застосування законодавства, що передбачає державний захист суддів, працівників суду і правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у судочинстві: Постанова Пленуму Верховного Суду України

- від 18.06.1999 р. № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-99#Text> (дата звертання: 01.04.2021 р.).
6. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text> (дата звертання: 01.04.2021 р.).
7. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text> (дата звертання: 01.04.2021 р.).
8. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звертання: 01.04.2021 р.).
9. Положення про Службу судової охорони: Затверджено Рішенням Вищої ради правосуддя від 04.04.2019 р. № 1051/0/15-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1051910-19#Text> (дата звертання: 01.04.2021 р.).
10. Про заходи забезпечення безпеки судів і суддів, охорони судів та осіб, котрі беруть участь у здійсненні судочинства: Рішення Ради суддів України від 26.10.2018 р. № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0065414-18#Text> (дата звертання: 01.04.2021 р.).
11. Інструкція про державне забезпечення особистої безпеки суддів та членів їх сімей, працівників суду: Рішення Ради суддів України від 17.07.2020 р. № 40. URL: <http://rsu.gov.ua/uploads/article/risenna-rsu-no-40-vid-17072020-p-8907874471.pdf> (дата звертання: 01.04.2021 р.).
12. Особиста безпека суддів та працівників апарату суду: посібник /

Ініціатива «Модельні суди»; створено в рамках Проєкту ЄС «Право–Justice» та за фінансової підтримки Європейського Союзу. URL: <https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/5f5/5e1/da8/5f55e1da8861d865141855.pdf> (дата звертання: 01.04.2021 р.).

13. Коновалова Н. Т.. Юридична відповідальність винних осіб за неповагу до суду: дис. ... доктора філософії: спец. 081 – Право (наук. кер. – Р. М. Скриньковський) / Заклад вищої освіти «Львівський університет бізнесу та права». Львів. 208 с.